

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa Euproski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament Parlament Ewropew Europees Parlement Parlement Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet

EUROPEISKA UNIONEN OCH VÄRLDSHANDELSORGANISATIONEN

Världshandelsorganisationen (WTO) verkar för införandet av ett regelbaserat internationellt handelssystem. Trots dödläget i handelsförhandlingarna undersöker man möjligheter att modernisera WTO:s regler och hantera de nya globala utmaningarna. I enlighet med Lissabonfördraget är Europaparlamentet likställt med rådet som lagstiftare, och parlamentet ska godkänna alla ändringar och nya WTO-avtal och spelar en viktig roll i granskningen av den internationella handelspolitiken.

Under 1900-talets första årtionden tvingade handelsfrågorna länderna till ett alltmer invecklat samspel, som skapade behov av en plattform för att underlätta och reglera handelsförbindelserna. Detta resulterade 1947 i Allmänna tull- och handelsavtalet (Gatt). Genom Gatt inrättades inte bara en rundabordskonferens som utformade en multilateral handelsstrategi, utan även ett system med internationellt erkända handelsregler. Den bakomliggande idén var att skapa lika villkor för samtliga medlemmar genom ”väsentlig nedsättning av tullar och andra hinder för handeln” och ”avskaffande av diskriminerande behandling i internationella handelsförbindelser”^[1].

Eftersom den internationella handeln nu inte bara omfattar materiella varor utan även utbyte av tjänster och idéer, institutionaliserades Gatt och omvandlades till Världshandelsorganisationen (WTO). WTO inrättades 1995 som ett resultat av handelsförhandlingarna i Uruguayrundan och integrerade tidigare handelsavtal – såsom själva Gatt, jordbruksavtalet och avtalet om textil och konfektion – samt andra allmänna avtal. De viktigaste av dessa nya avtal är det allmänna tjänstehandelsavtalet (Gats) och avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Trips). I februari 2017 trädde avtalet om förenklade handelsprocedurer i kraft, som är det första multilaterala avtalet sedan WTO inrättades. Efter att ha skjutits upp två gånger på grund av restriktionerna till följd av covid-19-pandemin uppnådde man 2022 en överenskommelse om fiskesubventioner och en ändring av Trips för covid-19-vacciner vid den 12:e ministerkonferensen i Genève. För att hålla jämna steg med den senaste utvecklingen i en snabbt föränderlig handelsmiljö anser många medlemmar, däribland EU, att det fortfarande behövs en genomgripande reform av WTO, till exempel på områdena handel och hälsa, energi, e-handel, underlättande av investeringar och industrisubventioner.

WTO verkar för att främja frihandel genom att se till att länderna fortsätter sina insatser för att undanröja handelshindren i samband med nya handelsförhandlingar.

[1] Ingressen i Gatt-avtalet (1947).

För närvarande är två tredjedelar av WTO:s medlemmar utvecklingsländer, vilket innebär att övergångsekonomierna och de minst utvecklade länderna kan utnyttja öppen handel för att nå framsteg i sitt utvecklingsarbete.

TVISTLÖSNINGSMEKANISMEN

Ett av WTO:s främsta resultat är konsolideringen av tvistlösningsorganet, som har befogenhet att fatta beslut i handelstvister och att se till att besluten verkställs. Tvistlösningsmekanismen är ett system som fungerar på basis av i förväg fastställda regler som ger WTO:s medlemmar, oavsett deras politiska eller ekonomiska tyngd, en möjlighet att lämna in klagomål över påstådda överträdelser av WTO:s regler och att begära kompensation. Denna mekanism har lett till att länderna i mindre utsträckning använder ensidiga försvarsmekanismer, som i många fall gav upphov till motåtgärder från de berörda ländernas sida och ibland ledde till fullständiga handelskrig.

WTO:s system för tvistlösning har hittills garanterat att de starkare medlemmarna inte väger tyngre än de svagare och tydliga regler har fastställts när det gäller motåtgärder. WTO:s överprövningsorgan är emellertid i praktiken inte längre i kraft eftersom dess medlemmar har nått slutet på sina mandat och lediga tjänster inte har tillsatts. För att komma till rätta med denna situation har EU och dess medlemsstater, tillsammans med 25 WTO-medlemmar, inlett ett initiativ till en alternativ mekanism, det så kallade tillfälliga flerpartsarrangemanget för skiljedomsförfaranden, bestående av 10 skiljemän som ska behandla överklaganden av WTO-panelrapporter inom ramen för det tillfälliga arrangemanget.

Sedan WTO inrättades har EU varit en av de flitigaste användarna av dess tvistlösningsmekanism. Mellan 1995 och 2022 har unionen varit involverad i 203 tvistlösningsärenden, varav 110 som klagande och 93 som svarande^[2]. I 216 andra fall har unionen begärt status som tredje part, vilket gör det möjligt för WTO:s medlemmar att bevaka tvister som involverar andra parter. EU, som representeras av kommissionen, har också ofta strävat efter att förbättra och klargöra WTO-avtalen genom att begära beslut från WTO:s paneler och överprövningsorgan.

Europaparlamentet bevakar noga utvecklingen av de tvister som involverar EU. Parlamentets utskott för internationell handel framför sina synpunkter på handelstvister genom betänkanden, offentliga utfrågningar och muntliga frågor till kommissionen och rådet.

DOHARUNDAN OCH PERIODEN DÄREFTER

Sedan 2001 har WTO:s medlemmar varit involverade i breda multilaterala handelsförhandlingar, den så kallade Doharundan, eller utvecklingsagendan från Doha, vars viktigaste mål är att sätta utveckling i centrum för världshandelssystemet. Dohaförhandlingarna syftar till att ge utvecklingsländerna en större roll och stärka deras kapacitet att dra nytta av världshandeln och hjälpa dem att bekämpa fattigdom.

---

[2]Uppgifter per den 1 oktober 2023. [WTO website](https://www.wto.org/).

Utvecklingsagendan från Doha baserades från början på principen om ett samlat helhetsåtagande^[3] och pågår fortfarande.

Förhandlingarna har dock kört fast i viktiga frågor, främst avseende marknadstillträde. De mest betydande skillnaderna ligger mellan å ena sidan de stora tillväxtekonomiernas ståndpunkter och å andra sidan industriländernas eller blockens ståndpunkter i fråga om hur det internationella handelssystemet bör omstöpas.

EU ville att en bred och ambitiös runda skulle inledas, eftersom man ansåg att detta var det bästa sättet att skapa ekonomisk tillväxt och utvecklingsvinster för alla deltagare och möjliggöra nödvändiga kompromisser. Ett framgångsrikt slutförande av förhandlingarna som helhet verkar dock inte vara inom räckhåll trots de stora ansträngningar som många deltagare gjort (framför allt EU). Vid den 11:e ministerkonferensen i december 2017 gjorde likasinnade grupper av WTO-medlemmar gemensamma uttalanden om att påskynda diskussionerna om e-handel, utveckla en multilateral ram för underlättande av investeringar, inrätta en arbetsgrupp för mikroföretag samt små och medelstora företag och påskynda de pågående samtalen om inhemsk reglering av handeln med tjänster. Dessa plurilaterala förhandlingar inom ramen för [initiativet till gemensamt uttalande](#) är öppna för alla WTO-medlemmar.

Den 17 juni 2022 nådde WTO:s 12:e ministerkonferens en historisk överenskommelse om att avskaffa ohållbara fiskesubventioner, efter över 20 års förhandlingar. Detta är det första multilaterala avtalet någonsin inriktat på hållbarhet och det första nya WTO-avtalet sedan 2013. Avtalet är ett avgörande steg för att säkerställa att hållbarhet är det centrala målet för fiskesubventionerna och att de inte skadar haven och fiskbestånden, eftersom dessa är oumbärliga för försörjningen för kustsamhällen runt om i världen.

Dessutom enades man om specifika nya steg mot en reform av WTO, bland annat att återställa en fullt fungerande tvistlösningsroll för organisationen. En [ministerförklaring om WTO:s svar på pandemin och beredskapen inför framtida pandemier](#) antogs också, tillsammans med ett undantag från vissa immaterialrättsliga skyldigheter i samband med covid-19-vacciner. Som ett gemensamt svar på den nuvarande dramatiska livsmedelssituationen till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina enades WTO-medlemmarna om att begränsa exportrestriktionerna och undanta Världslivsmedelsprogrammets humanitära inköp från sådana restriktioner. Slutligen nåddes en överenskommelse om att förlänga moratoriet för tullar på e-handel fram till WTO:s nästa ministerkonferens.

Som en följd av EU:s initiativ upprepade de flesta medlemmar återigen sin solidaritet med Ukraina. EU främjade också ytterligare samarbete för att hantera klimatförändringarna. Den parlamentariska konferensen om WTO, som anordnas av Europaparlamentet och Interparlamentariska unionen (IPU), erbjuder en möjlighet till konstruktivt deltagande (se nedan för mer ingående information om denna konferens). Parlamentet har flera gånger begärt att förhandlingarna ska återupptas och betonat betydelsen av Doharundan för världshandeln och den ekonomiska utvecklingen.

---

[3]Principen om ett samlat helhetsåtagande innebär huvudsakligen att ingenting är överenskommet förrän allt är överenskommet.

Parlamentet har också varit nära knutet till förhandlingarna om mer begränsade avtal, till exempel de pågående förhandlingarna om e-handel, och deltar i WTO:s ministerkonferenser som en del av EU:s delegation. Parlamentet fortsätter att följa utvecklingen inom WTO, särskilt förberedelserna inför WTO:s 13:e ministerkonferens (MC13) som ska hållas den 26–29 februari 2024 i Abu Dhabi, Förenade Arabemiraten.

EU OCH WTO

EU har hittills haft en central roll i utvecklandet av det internationella handelssystemet sedan andra världskriget. För närvarande undersöker EU möjligheten att modernisera WTO^[4].

Precis som Gatt (och därefter WTO) utformades EU ursprungligen för att undanröja tullhinder och främja handeln mellan medlemsstaterna. EU:s inre marknad byggde delvis på Gatts principer och metoder. Unionen har alltid varit en av de främsta befrämjarna av en effektiv internationell handel baserad på rättsstatsprincipen. Detta system bidrar till att garantera att företagen i EU har ett rättvist tillträde till utländska marknader och främjar därmed den ekonomiska tillväxten, både internt och i tredjeländer, framför allt i mindre utvecklade länder.

EU:s gemensamma handelspolitik är ett av de områden där unionen har fullständig och exklusiv behörighet. EU fungerar med andra ord som en enda aktör i WTO och företräds av kommissionen och inte av medlemsstaterna. Kommissionen förhandlar fram handelsavtal och försvarar EU:s intressen inför WTO:s tvistlösningsorgan för samtliga 27 medlemsstaters räkning. Kommissionen konsulterar och rapporterar regelbundet till rådet och parlamentet när det gäller innehåll och strategi i samband med multilaterala diskussioner. I enlighet med Lissabonfördraget är rådet och parlamentet medlagstiftare och har därmed samma behörighet i internationella handelsfrågor.

EU har även inom WTO strävat efter att främja en multilateral ram för handelsförhandlingarna, som skulle komplettera de bilaterala förhandlingarna. Doharundan har dock strandat och andra parter har nu övergått till bilaterala avtal, vilket har tvingat EU att delvis se över sin långsiktiga strategi och återgå till regionala och bilaterala förhandlingar.

De nuvarande dödlägena i WTO är också ett tecken på att det internationella handelssystemet har förändrats dramatiskt de senaste 20 åren. Systemet har utvecklats, med nya aktörer, främst övergångsländer och utvecklingsländer, som spelar en central roll. Liberaliseringen av det internationella handelssystemet har gynnat en del utvecklingsländer, som har upplevt en period med oavbruten ekonomisk tillväxt utan motstycke. Unionen är väl medveten om denna nya dynamik. Den har framhävt behovet av att gå ifrån de senaste årens förhandlingsstrategi och pröva mer innovativa strategier för att hantera regleringsfrågornas allt större betydelse i förhållande till tullar. [I februari 2023 föreslog EU tre centrala områden för riktade överläggningar](#)^[5] inom ramen för den

---

[4]Pressmeddelande om [Europeiska kommissionens övergripande strategi för modernisering av WTO](#).

[5]Se även Europeiska kommissionen: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/eu-calls-wto-address-current-policy-challenges-through-focused-deliberation-2023-02-22_en#:~:text=A%20fully%20functioning%20WTO%20dispute,ambitious%20outcomes%20in%20ongoing%20work.

trettonde ministerkonferensen, nämligen handelspolitik och statliga ingripanden för att stödja industrin, handel och globala miljöutmaningar samt handel och delaktighet.

DEN PARLAMENTARISKA KONFERENSEN OM WTO

Den parlamentariska konferensen om WTO anordnas av Europaparlamentet och Interparlamentariska unionen (IPU) och syftar till att stärka demokratin i världen genom att ge det multilaterala handelssamarbetet en parlamentarisk dimension.

Det första formella mötet för parlamentsledamöter i WTO går tillbaka till WTO:s ministermöte i Seattle i december 1999. Parlamentet och IPU enades 2001 om att samordna sina insatser för att få till stånd ett möte för parlamentsledamöter i samband med WTO:s konferens i Doha. Detta möte lade grunden till den nuvarande parlamentariska konferensen om WTO.

Konferensen utgör ett forum där parlamentsledamöter från hela världen utbyter åsikter, information och erfarenheter om internationella handelsfrågor. Deltagarna övervakar WTO:s verksamhet, främjar effektivitet och rättvisa inom WTO, främjar transparens i WTO:s förfaranden, verkar för att förbättra dialogen mellan regeringar, parlament och civilsamhälle, påverkar diskussionernas inriktning inom WTO och stärker de nationella parlamentens kapacitet i internationella handelsfrågor.

Den parlamentariska konferensen om WTO sammanträder under WTO:s ministerkonferenser. Till följd av pandemin var det dock inte möjligt att hålla ett sammanträde inom den begränsade ramen för den 12:e ministerkonferensen, men det kommer förhoppningsvis att vara möjligt vid den kommande 13:e ministerkonferensen.

Wolfgang Iglar
10/2023

